

**Natuurpunt
Aartselaar**

Wandelweekend

Kalterherberg

2 - 4 mei 2014

Vrijdag 2/5/14

Rond 11u30 kwamen alle weekendgangers binnengesijpeld op de parking aan de Belgisch-Duitse grens in Mützenich. Ondanks het mistige weer ter plaatse en de vochtige banken waarop we konden gaan zitten, smaakte de picknick toch.

In de Hoge Venen zijn 3 zones: zone B is vrij toegankelijk, zone C enkel met gids en zone D is niet toegankelijk. Ingeval de rode vlag uithangt is er brandgevaar of is er het broedseizoen (15 maart tot 15 juni).

Tijdens de voorbereiding van onze wandeling hadden we de rode vlag zodat we naar een alternatief moesten uitzien. Dit alternatief was ons zo goed bevallen dat we dit nu gingen bewandelen.

De wandeling startte pal op de grens en na een goede kilometer kwamen we aan een prachtig klein ven waar de

eerste vogels gespot werden, al waren het maar Canadese ganzen. Tweehonderd meter verder beklommen we een uitkijktoren en konden we via een "geluidsboom" ervaren hoe zuiver klank zich voortplant in de bomen.

Ondertussen waren de boompieper, de zwartkop en de tijftjaf al waargenomen en hadden de specialisten al wel tien bloemetjes en planten benoemd. De eersten van een hele rij.

Een groot kwartsiet-blok zou ooit de slaapstee geweest zijn van een verdwaalde Keizer Karel. Hij had in ieder geval geen kou want hij moest de "Mütze nich". De hoop van iemand dat de bedden in het hotel minder hard zouden zijn, werd in ieder geval bewaarheid.

Na een appelpauze ging de tocht verder langs het Imgenbroicher Venn links en het Konnerzvenn rechts van onze weg. Beide zijn D-zone en dus nooit vrij toegankelijk.

Gelukkig zagen we dat de rode vlaggen waren gestreken en konden we het laatste deel van de wandeling over een knuppelpad midden door het Brackvenn en Nahtsief stappen.

Dat bracht ons langs een uniek stukje beverwerk! Gewoon prachtig wat die dieren kunnen verwezenlijken.

Ondertussen konden we ook het veenmos bewonderen.

Veenmos of Spaghnum bestaat uit o.a. een aantal levenloze cellen die een waterreservoir vormen waaruit voedingsstoffen gehaald worden. Het water dat daarna wordt vrijgegeven is zuur en voedselarm, zoals een spons. Een veenmostapijtje van 1 m² groot en 20 cm dik weegt 77 kg. In droge toestand slechts 5 kg. Het kan dus veertien maal zijn eigen gewicht aan water opslaan. Veenmossen kunnen ook water omhoog zuigen zodat er een constante vochtigheid heerst in het veenmostapijt. Het veenwater kan sterk afkoelen doordat de zon veel water verdampt. In het hoogveen is het dus altijd koeler en dat heeft ook zijn weerslag op fauna en flora.

Veenpluis behoort tot de cypergrassenfamilie. Op één stengel staan in mei 4 tot 12 bloeiaartjes die eind mei veranderen in grijswitte pluisjes en gaan hangen als ze rijp zijn. Eenarig wollegras behoort tot dezelfde familie maar dit bloeit al in maart.

De stengel van eenarig wollegras is driekantig, deze van veenpluis is bijna volledig rond.

We kregen in de loop van de middag enkele zonnige perioden, maar de slierten mist gaven onze wandeling door het laatste stukje veengebied een mysterieuze tint.

Door het vele kronkelen van het veenpad was de wandeling toch nog 12 km geworden, maar de beverervaring maakte die twee extra kilometers zeker de moeite waard.

Veen ontstaat waar de vochtigheid heel groot is en waar er meer planten groeien dan er afgebroken worden. Door gebrek aan zuurstof (en dus een benedenmaats bacterieel leven) en de hoge vochtigheidsgraad stapelt het onverteerde plantenmateriaal zich op en ontstaat turf. Als zo'n pakket meer dan 80 % onverteerd organisch plantenmateriaal bevat heeft men het over veen.

Een veen is dus een reuzengrote spons, een waterreservoir met overal borrelend en klokkend water.

Is de turflaag 50 tot 80 cm dik dan heeft men het over laagveen. Is het pakket dikker dan heeft men het over hoogveen.

Veenmos groeit vanboven door en sterft van onder af en vormt daar turf: plantendelen en –vezels, die gecarboniseerd zijn door bacteriën. De kleur varieert van bruin tot zwart. Om een turflaag van 1 m te vormen is er 1000 jaar nodig. Op sommige plekken is de turflaag 7 tot 8 m dik. De turflaag is dikker in het centrum van een veengebied; vandaar dat hoogveen een welving vertoont.

Het veenwater is zuur (4,5 pH waterstofionenconcentratie). Neutraal is 7 en basisch is 8 tot 10. 1 tot 6 is zuur.

Het natuurreservaat Hoge Venen is 4000 ha groot.

Het klimaat neigt er meer naar landklimaat door mindere invloed van de golfstroom. Door de altijd koude en natte bodem is er vaak mist waardoor je je oriëntatievermogen kan verliezen. Wachten of indien op een helling naar beneden gaan tot aan een beek die stroomafwaarts weer naar de bewoonde wereld leidt is de oplossing. Het embleem van de Hoge Venen is de zevenster. Heeft een rozet van 7 ellipsvormige, bijna gaafrandige blaadjes. In het hart van de rozet ontspringen 1 of 2 bloemetjes op lange, draaddunne steeltjes. De bloemetjes hebben een stervormige kroon met 7 kroonblaadjes. Het is een bosplant van de sleutelbloemenfamilie en te vinden op plekken met stagnerend water (ondoorlaatbaar) in bossen en venige heidevelden.

De soorten heide die we tegenkwamen waren vooral struikheide en dopheide. Eigenlijk zijn er 4 soorten heide :

Struikheide : op drogere standplaatsen. Sterk vertakt en bloeit op het einde van de zomer met paarse of rozenrode bloemetjes die veel nectar en stuifmeel hebben en druk bezocht worden door insecten (bijen). Een grote hoeveelheid zaadjes wordt in de herfst en winter door de wind verspreid. Haar vijand is het heidehaantje. Deze kever eet van de bladeren en jonge scheuten. Bloeitijd van juli tot september.

Gewone dopheide : draagt op het einde van haar stengels een trosje prachtig roze, hangende bloempjes. Dit altijdgroene dwergstruikje van 15 cm tot 50 cm hoog verkiest een vochtige standplaats. De blaadjes zijn naaldvormig en staan meestal in kransjes van vier. Bloeitijd van juni tot augustus. Uit de bloempjes groeit een doosvruchtje met heel kleine zaadjes die zich ook met de wind verstrooien.

Lavendelheide : tenger, altijdgroen dwergstruikje (hoogstens 40 à 50 cm hoog) dat gedijt tussen veenmos. De langwerpige, gaafrandige en leerachtige blaadjes zijn boven donkergroen en onder blauwachtig gekleurd en hebben een naar beneden omgerold rand. In mei-juni en soms ook in de herfst bloeien de rozerode, klokvormige bloempjes porseleinachtig wit.

Kraaiheide : uiterst zeldzaam dwergstruikje dat alleen op de droogste toppen van de mosveenbulten groeit. Blaadjes zijn lijnvormig met een sterk omgerolde rand.

We zagen onderweg ook palsen.

Het was zo dat de omstandigheden gunstig waren voor de vorming van palsen tijdens het laat-glaciaal tijdperk van 9 000 tot 8 300 voor onze tijdrekening. De gemiddelde jaartemperatuur bedroeg -5 tot 1°C en de bodem bestond uit fijne leem- en kleipartikeltjes en was voldoende vochtig. De wind blies de sneeuw weg zodat de vorst in de bodem kon dringen en het water kon doen bevriezen. Zo ontstonden ijslenzen die de bodem ophieven.

Toen het klimaat warmer werd smolten de ijslenzen en lieten vorstheuvelds of palsen achter. De vorm ervan kan ovaal of langwerpig en hoefijzervormig zijn. De met water gevulde depressies vullen zich met veenmossen en later met turf.

Onderweg zagen we ook nog enkele **planten** waarvan we het volgende kunnen vertellen.

Blauwe bosbes : vooral te zien in oudere dennenbossen waar al voldoende licht tot op de bosbodem kan doordringen. Struikje is niet hoger dan 50 cm, met kleine eironde blaadjes met fijngezaagde rand en kantige stengels. In april-mei bloeien de klokvormige, groenwitte tot roze bloemetjes. De donkerblauwe bessen zijn rijp van juli tot in de herfst en zitten vol vitaminen en suikers.

Rode bosbes : of vossebes genoemd is een altijdgroen heestertje met glanzende, leerachtige blaadjes met omgerolde rand, vanboven donkergroen en vanonder lichtgroen met donkere puntjes. Bloeit met klokvormige bloemetjes, wit of lichtroze van kleur. De bessen zijn donkerrood en blijven in de winters dikwijls aan de struik hangen door een conserveermiddel benzoëzuur.

Lijsterbes komt vooral als struik voor. Kan goed tegen luchtvervuiling en aantasting door insecten : je vindt hem dus veel op wegbermen.

De fijnspar (vooral als kerstboom als hij 4 tot 8 jaar oud is) komt ook veelvuldig voor. Werd in Wallonië in de 19^e eeuw aangeplant voor zijn goede groei en als grondstof voor papier. De kroon is kegelvormig.

De takken staan in regelmatige kransen en de schors is geschubd en roodbruin van kleur. Bij de gewone den staan de naalden in bundeltjes van 2 bij elkaar. Bij de spar staan de korte, puntige naalden afzonderlijk op de twijgen. De hangende sparrenkegels zijn langwerpig, rolrond en ongeveer 10 à 18 cm lang.

Qua **fauna** kunnen we in de venen volgende dieren aantreffen.

De wilde kat en de zwarte ooievaar + diverse soorten spechten leven hier in het Nationaal park Eifel in uitgestrekte beukenbossen.

De bever werd in 2002 uitgezet in Limburg. Kenmerkend zijn de platte brede staart om te sturen en zijn achterste poten die zwemvliezen zijn. De bever is een landschapsbouwer. Hij bouwt leefgebieden voor ijsvogel, watersalamander en libel. Zorgt door het bomenvellen voor dood hout.

Bevers eten in de zomer waterplanten en in de winter twijgen en bast van struiken en bomen. Ze kunnen niet klimmen en daarom hakken ze bomen om om aan de jonge twijgen te kunnen.

Beverssporen zijn knaagsporen en looppaadjes en pootafdrukken in de modder + houtsnippers waar takken afgeknaagd werden.

Het korhoen is een erg kwetsbare en schuwe vogelsoort die rust op prijs stelt. Laat zich uit een boom in de sneeuw vallen.

In deze holte graven ze zich in. Als ze verstoord worden moeten ze een andere slaapplek opzoeken wat fataal kan zijn. 's Morgens gaan ze een paar uur op zoek naar voedsel.

Zijn isolerend verenkleed bedekt zelfs zijn poten.

Door zijn speciale darmflora en grote dubbele blindedarm kan het ook hout verteren. Kan overleven op mager dieet van heidekruidachtige.

Leven ook van veenbessen en de bloeiaartjes van eenarig wollegras. In de zomer wordt het menu aangevuld met dierlijke kost zoals mierenpoppen, insecten en slakken.

In de lente voert het zijn paringsdans uit.

Tot zover wat wetenswaardigheden over het gebied waar we doorheen liepen.

Aangekomen in het hotel, konden we, na wat problemen met trocken, halbtrocken, leicht oder dunkel, genieten van de door NP Aartselaar aangeboden welkomstdrink . .

Met een lekkere maaltijd werd deze eerste dag afgesloten.

Kalterherberg, het dorpje waar we verbleven, ligt op 565 m hoogte en het ontstond uit een herberg gelegen langs de pelgrimsroute Aken-Trier. Het ligt tussen de dalen van de Rur en de Perlenbach.

Kalterherberg is een langgerekt dorp ontstaan uit verervingsregeling. Ieder kind kreeg een gelijk deel. Er kon echter slechts 1 zoon de boerderij erven. Aan de andere kinderen werd dan een stuk grond aan het eind van het dorp gegeven.

Het dorp kwam vrijwel ongeschonden uit de 2^e W.O. In het bovenste gedeelte (Oberdorf) zijn nog veel oude boerderijen (en vakwerkhuisen) overgebleven met oorspronkelijk rieten dak met soms huislook erop en metershoge beukenhagen (genoemd Monschauer Heggenlandschap).

De heggen zijn vaak overgebleven van de vroegere beukenbossen.

De beukenhagen moesten de huizen beschermen tegen de ijzige wind en tegen het opwaaien van sneeuw. Het beukenhout werd gebruikt voor het stoken van houtskool. De Pfarrkirche St. Lambertus in het centrum van het dorp ontstond uit een kapel gewijd aan Sint Lambertus.

Tot zover een stukje geschiedenis.

Zaterdag 3/5/14

We hadden ruim de tijd om tijdens het ontbijt ook onze picknick voor 's middags te maken want pas om 10 u vertrokken we naar Leykaul, enkele kilometers dalen naar een Belgisch gehucht. Leykaul (vertaling is leisteengroeve) is een gehucht waar in 1885 de Vennbahn werd geopend.

We verdeelden ons over 9 "railbikes" voor een tocht van ruim 7 km naar Sourbrodt. Het laatste stukje was stevig trappen om de helling van 3% te overwinnen. Gelukkig werd er hier en daar een duwconvoi gevormd zodat iedereen gezond en wel boven geraakte. De railbike-verantwoordelijke prees de sportiviteit van onze groep, want met 40 minuten waren we stukken sneller dan het gemiddelde van 55 minuten!

Een Duitse Weisse, een warme choco of een koffie later werd de terugweg aangevat. Ondanks de koude tegenwind werd nu, bergaf en met een minimale inspanning, een nog grotere snelheid ontwikkeld.

Goed bekeken, die kortingbonnen voor Luikse wafels, want er werd na de picknick gretig gebruik van gemaakt.

Tijd om de namiddagwandeling aan te vatten.

Na even parallel aan de Vennbahn door de Rur-vallei gestapt te hebben, gingen we rechts bergop het Küchelscheider Wald in.

De Rur ontspringt in de Hoge Venen nabij Botrange. Via de omgeving van Sourbrodt stroomt ze Duitsland binnen via Küchelscheid. In april groeien hier wilde narcissen. Küchelschied is een gehucht ten noorden van Elsenborn tegen de Duitse grens en Kalterherberg aan.

Kraskras over graspaden liepen we door dit prachtige woud en leerden wederom nieuwe planten en mossen kennen. Wanneer onze specialisten een of ander kruid niet konden benoemen, bracht raadplegen van de plantgids steevast raad.

Haarmos, veenmos, wikke, cruciferen en veel ander flora werd herkend en bewonderd.

Andere voorjaarsbloeiers die je hier kunt tegenkomen zijn daslook, dalkruid, lelietje-van-dalen, Gele Anemoon, Rapunzel en zinkviooltje.

Nu we terug op beter begaanbare wegen kwamen, konden de blikken meer naar boven gericht worden om de zangers van de mooie liedjes te zoeken.

Terug in open landschap werden nog kramsvogel, grote lijster, buizerd, rode wouw en zelfs een sijsje bewonderd.

Het Bergervenn, waar we even pauzeerden en van het zonnetje genoten, is een veengebied waar actieve turfvorming plaatsvindt op de top. In het centrum groeit eiken-berkenbos met een overvloed aan heidekruiden.

Het laagstgelegen deel is nat en grenst aan een vijver, gevormd door de Schwarzbach. In het hoogstgelegen deel groeit beenbreek. Is lid van de leliëfamilie wordt 5 tot 30 cm hoog en bloeit van juni/juli tot

augustus/september met groenachtig gele of geeloranje, stervormige bloemen. Het was nog een beetje te vroeg om dit plantje tegen te komen maar misschien bij een volgende excursie ? De bladeren zijn grondstandig, vlezig en zwaardvormig en vaak oranje aangelopen. De plant groeit op natte, kalkarme bodem.

Iets verder werd dan weer het volgende genoteerd: Duvel, Grimbergen blond en Hoegaarden, maar ook een cola en zelfs een cola-light.

Met 27 terug de auto's in, want één moedige heeft de klim naar het hotel nog te voet gedaan.

Zondag 4/5/2014

Vandaag iets vroeger op, want om 9u30 moesten we vertrekken voor onze laatste wandeling, dit maal volledig op Duits grondgebied, al liepen we wederom een heel eind pal op de grens.

We starten aan de Perlenbacher Mühle en volgden het gelijknamige riviertje gedurende meer dan de helft van onze wandeling. De Perlenbach meandert constant door de vallei en de afwisseling van loof- en naaldbossen links met de open ruimten rechts langs het watertje, maken het hier tot een prachtig gebied. Hier en daar nog wat gele narcissen en de vele witte pinksterbloemen gaven het nog extra kleur.

Tros- of bergvlier, bergvenkel, goudveil en gele dovenetel zijn maar enkele planten die we onderweg tegenkwamen. Enkele gelukkigen zagen in de verte zelfs een ree lopen.

Eigenlijk viel er veel te veel te bewonderen, want de gids moest aanmanen iets sneller te vorderen of we zouden onze lunch nog missen!

Na een demonstratie stuifmeel-bevruchting werd het laatste stuk naar het "Holländerhäuschen" in gespreide orde afgelegd, naar keuze op de linker- of de iets moeilijkere rechteroever van de Furtsbach.

Na de lunch werd afscheid genomen van elkaar en van een wederom geslaagd NP-weekend.

